

Iš „Ižangos“

Čia užsimejome panagrinėti vieną svarbiausių ir kartu sunkiausių vaiko psichologijos klausimų: kokią pasaulėvoką įvairiu protinės raidos metu susikuria vaikai? Ją sudaro du pagrindiniai dalykai. Pirmas – kaip vaikai mąsto, kokias tikrovės sritis apima jų mąstymas? Kitaip tariant, ar vaikai, kaip ir mes, tiki realiu pasauliu ir ar skiria šį tikėjimą nuo fikcijų, susikurtų žaidžiant ir vaizduotėje? Kiek jie skiria išorinį pasaulį nuo vidinio, subjektyvaus, save – nuo objektyvios tikrovės? Šias problemas aprėpia pirmasis – vaiko tikrovės suvokimo klausimas.

Su juo susijęs antras labai svarbus dalykas: kaip vaikas supranta pasaulio įvykius; priežasties ir dėsningumo sąvokas? Kokia jo priežastingumo suvokimo struktūra? Tyrinėta, kaip pasaulį aiškina pirmųkštės tautelės, mokslas, įvairios filosofijos kryptys. Ar vaikai tai daro kitaip, mums visai nežinomu būdu? Visa tai apima antras – vaiko suvokiamo priežastingumo – klausimas. Šioje knygoje ir vėliau pasirodysiančiame veikalė „Fizinių reiškinių priežastingumas vaiko mąstyme“ aptarsime, kaip vaikai suvokia priežastingumą ir tikrovę. Taigi šie klausimai skiriasi nuo aprašytų ankstesniame darbe.

Jame analizavome vaiko mąstymą ir jo formą, o čia nagrinėsime jo mąstymo turinį. Abu klausimai artimai susiję, tačiau juos įmanoma pagrįstai atskirti. Mąstymas ir jo forma atsiskleidžia vaikui bendraujant su bendraamžiais ar suaugusiais: tai elgesio visuomenėje forma, kurią galime stebėti. Turinys, priešingai – atsiskleidžia arba ne, nelygu vaikas ir vaizdavimo objektas. Jis yra visuma tikėjimų, įsivaizdavimų, ir jiems „iškelti į dienos šviesą“ reikia specialių metodų, o svarbiausia – tai visuma mąstymo apie tai, ko pats vaikas niekada nesuvokė ir apie tai nekalbėjo.

Vadinasi, ne tik pravartu, bet ir būtina iš pradžių susitarti, kokiais metodais nagrinėsime vaiko tikėjimus. Tiriant vaikų logiką, paprastai užtenka su jais šnekėti, stebėti juos drauge. Studijuoti tikėjimus reikia specialaus metodo; iš karto įspėjame, kad jis sunkus, reikalaujantis daug pastangų ir mažiausiai 1–2 metų praktikos. Sočiai ragavę klinikinės praktikos psichiatrai iškart supras kodėl. Norint teisingai įvertinti vaiko žodžius, reikia imtis atsargumo priemonių. Būtent apie jas pirmiausia pakalbėsime, kadangi nieko apie tai nežinąs skaitytojas gali neteisingai suprasti tolesnį pasakojimą, o svarbiausia, mūsų darytus eksperimentus – jei, kaip tikimės, pats nuspręs juos atlikti ir sekti.